

Iskate vsak dan razen nedelj in praznikov.  
Issued daily except Sundays and Holidays.

# PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravljalni prostor, 3657 So. Lawndale Ave.  
Office of Publication: 3657 So. Lawndale Ave. Telephone Rockwell 4904.

LETO—YEAR XVIII.

Cena lista je \$5.00.

Entered as second-class matter January 23, 1910, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., četrtek, 4. junija (June 4), 1925.

Subscription \$5.00 Yearly

STEV.—NUMBER 130

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

## INDUSTRIJE POJENJUJEJO V VSEH KRAJIH

STATISTIKA ZVEZNEGA U-  
RADA POKAZUJE V ŠTE-  
VILKAH, ZA KOLIKO  
SO NAZADO-  
VALE.

Poročilo pa ne vključuje rudar-  
stva.

Chicago, Ill. — (Leland Olds za F. P.) — Pokrajine na jugu, kjer so nizke mezde, so edine, da pokazujejo večjo zaposlenost, kot je bila pred letom. Tako izkazuje statistika zveznega urada za delo. Po drugih delih dežele, kjer se je delavstvo borilo, da ohrani življenjski standard in ga po priliki tudi izboljša, pa je zaposlenost padla, in sicer v državah Nove Anglije za 1.4%, ob pacifičnem obrežju pa 6.4% v teku enega leta.

Meseca aprila je bilo v splošnem po industriji za 1.7% manj zaposlenosti kakor aprila 1924. To pomeni, da je zaposlenost za 9.5% manjša kot aprila 1923, ali za 21% manjša kakor leta 1920. Vseh mezd je bilo letos za 1.5% manj kot lani. Tovarniški delavci prejemaajo po 7% manj kot leta 1923 in okoli 28% manj kot leta 1920.

Med marcem in aprilom ni bilo nikake razlike v zaposlenosti, ampak plače pa so bile za celih 1.7% manjše. Po številkah, ki jih izdaja zvezni biro, je industrija med aprilom obratovala 92 procentno in s povprečno 82 procenti normalnega števila delavstva. Odstotki za petnajst vodilnih industrij so sledeči:

| Industrija        | Obrat | Zaposl. | Pro-duk-<br>cija |
|-------------------|-------|---------|------------------|
| Avtomobil         | 91%   | 86%     | 69%              |
| Pekarstvo         | 95    | 87      | 83               |
| Čevljarstvo       | 83    | 80      | 66               |
| Opeka             | 91    | 86      | 78               |
| Želez. vozovi     | 96    | 87      | 84               |
| Bombaž            | 95    | 92      | 88               |
| Elektr. potreb.   | 94    | 79      | 74               |
| Topilnice, stroj. |       |         |                  |
| tovarne           | 92    | 73      | 67               |
| moka              | 63    | 71      | 45               |
| Jeklo in železo   | 89    | 81      | 72               |
| Klavičnice        | 86    | 78      | 67               |
| Obleka (moška)    | 94    | 86      | 92               |
| Svila             | 97    | 86      | 83               |
| Obleka (ženska)   | 93    | 82      | 76               |
| Volna             | 90    | 85      | 76               |

Številke pokazujejo, koliko več čevljev, opeke, avtomobilov, bombažnih izdelkov ali obleke bi bilo lahko producirati, ne da bi se kaj vlečilo glavnice v industriji, samo da bi bilo razdeljenih med delavstvo dovolj mezd in bi se tako omogočilo večje kupovanje na trgu. Avtomobilska industrija bi lahko producirala tudi za 40% več motorjev, čevljarstva za 50 odstotkov več čevljev, električnih potrebščin bi lahko dobili za 35 procentov več in obleke za 22% med mesecem aprilom, če bi obratovali s polnim časom in z vsem delavstvom. Industrija v splošnem bi lahko producirala za eno tretjino več izdelkov, kajti obratovala je samo za 67 odstotkov normale.

Na drugi strani številke tudi pokazujejo, da bi bilo lahko reducirati industrijo z dosti krajšim delavnikom. Če bi bilo zaposleno vse delavstvo, bi se število delavskih ur v avtomobilski industriji lahko skrajšalo za 31 odstotek, v pekarnstvu za 17, čevljarstvu za 12, pri opekarnah za 22, bombažu 12.5, kovinskih izdelkov 23, železu in jeklu 28 itd.

Odstotki se seveda od meseca do meseca menjajo, ampak poteka od zadnjih dveh let skušajo pokazati, da je manj kot polovično obratovanje kronično; dejstvo je, da postaja čedalje slabše, kakor se povečava produkcija z izpolnjenimi stroji. Vse pa kaže, da bi ljudstvo lahko imelo več potrebščin ali več prostega časa, če bi bila produkcija regulirana v splošnem dobroti mesto za dobričkarje.

### VREME.

Chicago in okolica: V petek večidel nestalno. Južnozahodni vetrovi. Solnce izide ob 5:16, zaide ob 8:20.

## Pregled dnevnih dogodkov

### Amerika.

V industrijah se je začela stagnacija.

Governorji so pozvani, naj se postavijo po robu vojnemu departmentu.

Južni Illinois se jezi radi davčne revolte v Chicagu.

Znameniti Burbank je izjavil, da narod, ki ne priznava evolucije, je zapisan poginu.

Vročina na vzhodu in zima na zapadu se traja.

### Po svetu.

Demonstracije in protestni štrajki se širijo na Kitajskem. Amundsena pričnejo iskati jutri.

Horty je obdolžen umora dveh socialističnih urednikov.

Abdel-Krim koncentrirajo vse svoje sile proti Francozom.

### Vročina na vzhodu,

### zima na zapadu

Zopet dva mrtva v Chicagu; 23 mrtvih in 60 prizadetih vsled vročine in drugih vremenskih nevarnosti na vzhodu.

Chicago. — V torek je vročina ubila dve osebi v Chicagu, eno direktno, druga je utonila v jezeru. Maksimalna temperatura je bila 85. Ploha, ki je poškropila mesto, ni dosti pomagala. Vremenski biro pravi, da se bodo deževni nalivi ponavljali vsak dan, toda temperatura ostane v bližini 80, dokler bodo vlekli južni vetrovi.

V drugih krajih na vzhodu je 23 oseb izgubilo življenje vsled vročine, neurja in viharjev, ki so bili ponekod, posebno v Iowi, mali tornadi. 60 oseb je bilo ranjenih in drugače poškodovanih.

Medtem pa prihajajo poročila o mrzlem vremenu na zapadu. V Salt Lake Cityju je bilo v torek pravo zimsko vreme, mrzel veter in dež. Farmarji so precej prizadeti.

### STAVKA NA DANKEM JE PARALIZIRALA PROMET.

Washington. — Brzjojavne vesti trgovskega ministerstva v Kopenhagenu javljajo, da so bile razmere v zadnjem mesecu pod močnim vplivom vsedrjavne delavske stavke. Gospodarski položaj je hudo prizadet radi stavke pristanišnih in transportnih delavcev. Dostavljanje poljskih pridelkov v mesta je ustavljeno, dokler se ne organizirajo zadruge. Gospodarske izgube trpi država do danes že nad devetdeset milijonov kron. Ker domača industrija ne more dobavljati potrebščin, grede naročila v Nemčijo.

Druga brzjojavka zatrjuje, da je bila podpisana mezdna pogodba, ki daja petodstotno povišanje mornarjem. Podjetniki so baje podpisali za dve leti.

### ROPARJI UBILI BOGATINKO.

Chicago. — Dva roparja, ki sta v noči od torka na sredo vlomila v stanovanje bogatega zemljišnega trgovca G. F. Owena v Oak Parku, sta ubila njegovo ženo, ko ju je zagledala v sobi in zavpila na pomoč. Owen je videl umor svoje žene, toda pomagati ji ni mogel. Roparja sta skočila skozi okno in pobegnili.

### VEČ KOT EN UMOR VSAKI DAN.

Chicago, Ill. — 170 umorov v teku prvih petih mesecev leta 1925 je novi rekord. Vsaki dan je umorjen malo več kot eden prebivalec. V maju samem je bilo 37 umorov.

### Konflikt med Jugoslavijo in Grčijo.

Atene, 3. jun. — Uradno poročajo, da so bila pogajanja med Grki in Jugoslavlani v Belgradu za obnovitev alijance večeraj pretrgana. Grški zastopniki so odpovali domov.

## MORGAN ZDRAVI ITALIJANSKO LIRO

Kakor je rešil francoski frank in pomagal Angliji do zlate standarde tako je zdaj posodil Italiji 50 milijonov za stabiliziranje lire.

New York, N. Y. — J. P. Morgan & Co. je dala Italiji \$50,000,000 kredita za stabiliziranje lire. Finančni krogi v Wall streetu smatrajo ta Morganov korak zelo važnim. Posojilo pomeni, da bo Italija v stanu skleniti pogodbo z Ameriko glede odplačevanja vojnega dolga in eventuelno pripraviti pot za revaluacijo lire na zlati podlagi.

Thomas W. Lamont, Morganov fiskalni agent, ki se je pravkar vrnil iz Italije, je poročal v torek, da kredit je podeljen skupini italijanskih bank, kateri načeljuje italijanska državna banka. Odmev posojila je bil, da je vrednost lire takoj poskočila na newyorški borzi za 13 pik. Pred nekaj dnevi je bila lira vredna štiri centi, danes je pa 4.98, torej dve piki manj ko pet centov. Istočasno je porastla valuta franka in drugega inozemskega denarja.

To je že tretje Morganovo posojilo v svrhu stabiliziranja valute zaveznih držav. V marcu lanskega leta je Morgan posodil Franciji sto milijonov dolarjev za stabiliziranje franka, ki je takrat začel grdo padati. Pred nekaj meseci je Morgan posodil drugim \$100,000,000 Angliji in s tem pomagal angleški vladi, da je postavila svojo valuto na zlati podlago.

### Governorji naj se zopet postavijo voj. departmentu

Poziva jih protivojna organizacija.

New York. (F.P.) — Protivojna organizacija "The Fellowship of Reconciliation", ki ima svoje članstvo po dvainštridesetih deželah, prihaja s pozivom, naj bi se postavili proti vojnemu departmentu, ki sklicuje obrambni dan na 4. junija. Ta organizacija si šteje za krščansko dolžnost in svetovno potrebo, da nasprotuje vsakim militarističnim stremljenjem. V svojem pozivu pravi, da nas noben narod ne napada ter da se postavimo proti militarizmu in ukrepimo mir.

Škof Paul Jones je poslal brzjojavke osemindesetim gubernorjem v imenu svoje organizacije. Nanje apelira, naj odrečejo vsako kooperacijo Coolidgeju, ki je določil svoj militaristični program na praznik neodvisnosti.

Jones pravi, da njegova organizacija v vseh ozirih nasprotuje poizkusu, da bi se dan, ko se je podpisala izjava neodvisnosti ameriškega ljudstva, posvetil militaristični demonstraciji. On tudi ne misli, da si ljudstvo želi skvariti svoj praznik z vojaškimi paradami, v katerih bi tisoči nosili nasajene bajonete. Škof naglašajo, koliko je pomagal apel lanske leto in veruje, da je v letu 1925 ameriško ljudstvo še bolj daleč od militaristične mrzlice kot lani.

### 325 LJUDI UMRLO RADI ZOB V ENEM TEDNU.

Chicago, Ill. — Zadnji teden je umrlo v Chicagu radi vseh vzrokov 700 ljudi. Tako pravi zdravstveni komisar Bundesen. Skoraj polovica, 325, ki so umrli radi boleznih na arcu, jetrih, je pa dobilo prezgodnji grob radi svojih zob. Polovico izgubljenih življenj v zadnjem tednu je šlo radi zanemarjenega in umetnega življenja ter nepravne oskrbe, in skoraj vsak slučaj bi bilo lahko preprečiti. Zdravilo bi bilo v največji meri zadostovalo, če bi kontrolirali svoj apetit.

## Evolucija je fakt, pravi Burbank

Narod, ki ne priznava evolucije, je obsojen v propast, pravi največji ameriški strokovnjak v sadjarstvu.

Santa Rosa, Cal. — Luther Burbank, največji ameriški sadjarski zvedenec, ki je že ustvaril čudeže v umetnem razvijanju novega sadja in cvetlic, je dejal te dni, da narod, ki noče priznati naravnega zakona evolucije, izgine prejalisej s površja zemlje.

Obtožba učitelja v Tennesseeju radi tega, ker je razlagal dijakom zakon evolucije, je korak, ki drži tisoč let nazaj, je rekel Burbank.

"Evolucija je fakt, je resnica, in resnica mora in bo zmaga. Vsa moja dela z rastlinami tukaj v Santa Rosi demonstrirajo resnico evolucije. Vse, kar raste, vse, kar živi, je produkt evolucije.

"Ignoranca je vedno in bo vedno pobijala evolucijo, kajti evolucija je rast in napredek. Nazadnji ne ljubijo rasti in napredka; oni se drže starega in samo starega. Ljudje, ki pobijajo evolucijo, niso še našli resnice in sploh sovražijo resnico.

"Da, evolucija nasprotuje teologiji, ne pa veri. Jaz rajši verujem, da se je človek razvil iz nižjih, nezlatih bitij v nekaj boljšega in da se razvija še vedno v popolnejše bitje, kakor pa da je bil ustvarjen v paradizu po božji podobi, nakar je padel nazaj na slabše — v greh in sramoto kot nam pripovedujejo teologi," je dejal Burbank.

## Po južnem Illinoisu se jeze

Nikakor se nečije sprizniti z zahtevami okraja Cook.

Springfield, Ill. — Zahteva okraja Cook, da se zastopništvo v zakonodajni reformira, je postala živahnejša v senatu in nižji zbornici, a tako se tudi večja nasprotovstvo proti zahtevam mesta Chicago.

Radi neprestanih zahtev so zakonodajci iz južnih delov države naravnost bežali pri torkovem zborovanju. Kakor je videti pa jih najbolj jezi naraščajoča zahteva, da se Cook z nekaterimi drugimi okraji na severu Illinoisa odcepi v samostojno državo. Zadeva pride na dnevni red še danes.

Governor Small je baje rekel o revolti okraja Cook, ki vztraja, da ne plača davkov, dokler ne bo zastopstvo po številu prebivalstva, da jo smatra za šalo. Pravi da še sedaj okraj Cook ne plača davkov o pravem času; vedno je za leto ali dve prepozen in tako mora država čakati.

### GONJA PROTI NEMŠKIM RADIKALCEM.

New York. — V Nemčiji je bilo že kakih tri do štiri tisoč komunistov obsojenih in kakih 1000 jih še čaka sodbe radi političnih činov. Berlin sam ima več sto političnih jetnikov. Komuniste včasih drže po ječah brez sodbe in nad njimi počenjaajo nezasišane brutalnosti. Prepeajo jih in čestokrat jim ukažejo podpisati izpovedi, katerih pa jim ne dajo prečitati. Politični jetniki so vključeni na rokah in nogah.

### 5000 novih šol v Mehiki.

Mehiško mesto, Mehika, 2. junija. — Okoli 5000 novih šol, največ po deželi bo zgrajenih v bližini bodočnosti, kar je izjavil predsednik Calles, katerega politika je izobraziti ljudstvo. Radikalnejši element mu je menda očital, da noče dati izobrazbe ljudstvu in v odgovor je objavil 5000 šol. Šole bodo gradili tudi v najbolj oddaljenih krajih po deželi.

## REVOLUCIJA NA KITAJSKEM SE RAZŠIRJA

Ameriški pomorščaki so se izkrcali z drugimi vred v Sangaju in streljali na kitajske dijakke in delavce. V Kantonu in Pekingu je tudi začelo vreti.

Washington, D. C., 3. jun. — Državni departament je danes prejel poročilo iz Kantona, ki opisuje odtonit položaj kot zelo kritičen. Večar so bile v Kantonu velikanske demonstracije delavcev, dijakov in vojakov proti pobujanju dijakov v Sangaju. Velike množice demonstrantov so se zbrale pred inozemsko kolonijo in vzklikale: "Rajši smrt kakor imperijalizem!" Tujezemske bojne ladje v kantonski luki so pripravljene na akcijo.

Peking, 3. jun. — Zbor poslaničnikov je pooblašil poveljnike inozemskega bojnega brodograja pred Sangajem, da lahko pošljejo na suho 2000 mož za čuvanje življenja in lastnine inozemcev v Sangaju. Organizacije kitajskih dijakov in delavcev v Pekingu sklicujejo protestne shode in demonstracije proti dogodkom v Sangaju.

Sangaj, 3. jun. — Revolta, ki se je izcimila iz demonstracij dijakov v znak protesta proti persekucijam domačih stavkajočih delavcev v japonskih bombajnih tovarnah, se je razširila na vzhodni del mesta. Demonstranti je pozivalo ljudstvo na splošno vstajo za izgon inozemcev.

Štiristo ameriških in italijanskih pomorščakov se je izkrcalo na suho večeraj popoldne, ko so se pomorili krvavi spopadi, v katerih sta bila ubita dva Kitajca in neki ameriški zobozdravnik je bil ranjen. Američani in Italijani so streljali na kitajske dijakke in delavce.

Inozemski konzularni uradniki priznavajo, da je položaj zelo slab. Nemire pripisujejo ruskim in kitajskim komunistom.

V Sangaju je splošna protestna stavka. Vse industrije v mestu počivajo. Zastavkali so tudi uslužbenec elektrarne, iz katere dobiva tujezemska kolonija električni tok.

Peking, 3. jun. — Kitajska vlada je poslala inozemskim diplomatom oster protest glede pobijanja dijakov v Sangaju. Vlada pravi, da so izgrede izzvali angleški policaji iz Indije, ki so ustrelili štiri kitajske dijakke, ranili šest in retirali 40, ko so ti mirno demonstrirali proti persekucijam kitajskih stavkarjev v japonskih tovarnah v Sangaju.

### BRIVCI POVIŠALI PRISTOJBINE.

Chicago, Ill. — Kakorhitro so lastniki unijskih brivnic povišali pristojbine za striženje las na 75 in za britje na 35 centov, so tudi lastniki neunijskih brivnic zvišali pristojbine za striženje na 75 centov, a za britje pa so dopustili, da ostane 25c, da bodo toliko uspešnejše konkurirali unijskim brivnicam. Plače najetih brivcev so ostale po starem.

### Ameriški kapitalist je sklenil pogodbo z Rusijo.

New York. — Amtorg korporacija, ki zastopa sovjetsko vlado, je naznanila, da je sklenila pogodbo z Edwardom McConnellom in Co. Ta ameriška korporacija bo nekaj razpečevalni agent v Združenih državah, ki bo za sovjetsko vlado postajal na trg iz Rusije importiranj izdelke, zlasti umetnine.

### Grki in Turki so se pobotali glede patrijarha.

Zeneva, 3. jun. — Grčija in Turčija sta poravnali spor glede izgona patrijarha iz Carigrada. Intervencija lige narodov ne bo potrebna. Sedanji patrijarh Konstantinos, ki je bil izgnan iz Carigrada, resignira in nov patrijarh bo Grk, ki je turški državljani. Patrijarhov sedež ostane v Carigradu.

## Težke obdolžitve proti Hortyju

Na dan prihaja škandal, da je imperialistični Horty utapljaj svoje nasprotnike v Donavi.

Dunaj, 2. jun. — Bivši ogrski minister Edmund von Benitzky je danes objavil tako težke obdolžitve proti Hortyjevi vladi, da bodo lahko povzročile veliko zmešnjavo na Ogrskem in poleg tega bodo obšutno zrušale sedanjo absolutistično vlado.

Benitzky je povedal na vojnem sodišču, da je admiral Horty ukazal utopiti njegove politične nasprotnike v Donavi, ko se je polastil vlade leta 1919, sledeč Bela Kunu. Častnikom čete majorja Ostenburga je ukazal umoriti socialistična častnikarja M. Somogyja in M. Bascobja, ki so ju nato utonili v Donavi, katerih na dan prinešena trupla so pozneje odšli.

Benitzky je meseca septembra leta 1919 obiskal glavni stan Hortyja v Sio Foku in protestiral proti zverinskemu početju častnikov Hortyjeve armade. Grofi Andrássy, Bathiany, Bethlen in Karolyi so bili navzoči na konferenci. Admiral Horty je tedaj izjavil, ko bo njegova armada vkorakala v Budimpešto, ne bo nikakih pogromov, temveč "nekateri se bodo kopali". S tem je mislil, da jih bo pometal v Donavo, posebno pa častnikarje, kateri so pisali proti beli gardi.

Ce bodo socialisti in legitimisti podprli Benitzkyjevo izjavo, je pričakovati na Ogrskem še zmešnjave.

### Z bojilščo v Maroku

Veliko gibanje Rifljanec na francoski fronti. Španci so oživel in začeli z arčniimi napadi.

Melilla, španski Maroko, 3. jun. — Španska letala so večeraj napadla sovražno fronto. Metala so bombe na majhne skupine vstašev in zažgala sveže požeto žito v kopicah.

Tangier, 3. jun. — Iz Chechouana je prišla vest, da je Abdel-Krim, glavni vodja rebelnih Rifljanec, začel koncentrirati vse svoje bojne sile proti Francozom, čeprav bo treba izprazniti nekatere španske postojanke, Abdel-Krim bi rad osvojil Fez, glavno mesto francoskega Maroka in v ta namen zastavi vse svoje sile. Njegova glavna armada se zdaj nahaja severno od Tazze.

London, 3. jun. — Angleški uradni krogi zanikajo vest iz Washingtona, da Anglija pomaga Abdel-Krimu. Angleži so za beli prestiž v severni Afriki in zavedajo se, da bi imela zmaga Rifljanec zelo slab vpliv na angleške kolonije v Egiptu, Mali Aziji in celo v Indiji.

Pariz, 3. jun. — Vojaške oblasti so aretirale dva komunisti v Marselisu, kjer sta delila med vojake tiskovine s pozivom, naj rebelirajo kadar pridejo v Maroko.

### ISKANJE AMUNDSENA PRIČNE V PETEK.

Danes je preteklo dva tedna odkar je šestorica poletela na severni tečaj.

Oslo, Norveška, 3. jun. — Jutri poteka dva tedna odkar je Amundsen-Ellsworthova polarna ekspedicija poletela proti severnemu tečaju odkoder se še ni vrnila. Po navodilih Amundsena samega morajo čakati nanj dva tedna, nakar ga lahko iščejo, ako se medtem ne vrne. Amundsen se ni vrnil, niti ni od njega še najmanjšega glasu. V Kings Bayu na otočju Spitzbergen je že vse pripravljeno za iskanje Amundseneve ekspedicije. Vlada je dala na razpolago 4700-tonsko ladjo "Ingert" in dva eroplana z vojaškimi letalci in mehaniki. Iskanje prične jutri ali v soboto.



GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE  
 LASTNENA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE  
 Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (raven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 za pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago in Cicero \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:  
**"PROSVETA"**  
 2057-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

**"THE ENLIGHTENMENT"**  
 Organ of the Slovene National Benefit Society.  
 Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

**"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"**

**UNION LABEL APPLIED FOR**

Datum v oklepaju n. pr. (May 31-25) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnem potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da ne vam ne ustavi list.

**Z USPAVANKAMI SE VODI SVET ZA NOS.**

Tam iz Londona so poslali v svet novico, da je dr. Percy Hall na kongresu zdravnikov kraljevega instituta za javno zdravje v Brightonu povedal, da se ženske pomlajujejo in da se je večina zdravnikov strinjala z njegovimi izjavami. Ta "učeni" doktor je fekel: "Pred eno generacijo je bila ženska pri štiridesetih letih stara gospa, ki je imela na sebi široka spodnja krila iz flanele in šal okoli svojih ramen, ko je sedela sključena pri ognju. Danes pa izgleda ženska pri štiridesetih letih, kot da jih ima šele dvajset, igra golf in tenis po dnevi in pleše pozno v noč. Ona pride prva k zajtrku in na nji ni opaziti slabe volje.

"Ona je emancipirana na duši in telesu. In zdi se, da si je prisvojila večno mladost. Kaj pa je storila? Zelo enostavno, vrgla je od sebe nepotrebno obleko. Ker nosi svilo blizo svoje kože, kratka krila, izrezano obleko na prsih in tilniku, dobi njeno telo več svetlobe in posledica tega je, da se je pomladila na duši in na telesu."

Tako "učeni" doktor! Koliko delavk pa igra podnevi tenis in golf in pleše pozno v noč, zraven se pa še pomlade? Nobena! Delavka in delavčeva žena nimata časa, da podnevi igrata tenis in golf, kajti delati morata trdo. Ako bi delavka ali delavska gospodinja po trdem delu pozno v noč obiskovala še pleše in takole dan za dnem, tedaj bi se ne pomladila, ampak prav zanesljivo bi kmalu našla počitek na pokopališču.

"Učeni" doktor tudi ni govoril o delavkah in delavskih gospodinjah, ko je kvasil, da se ženske pomlajujejo in da pri štiridesetih letih izgledajo tako mlade, kot bi stele šele dvajset let. Govoril je o hčerah in ženah bogatinov in lordov, ki si izmišljajo vsaki dan nove neumnosti, da se ne dolgočasijo.

Ampak doktor je pozabil povedati, ko je govorančil o pomlajenju bogatih žen, da ima slabe oči in da ne vidi, da so namazane z različni barvami na debelo, da zakrijejo gube—znamenja starosti—na obrazih. Kajti če bi bila teorija doktorja Percyja pravilna, bi se ciganke in divjakinje tako pomladile, ko bi dosegle starost štiridesetih let, da bi izgledale kot desetletne deklice, kajti ciganke in divjakinje imajo desetkrat manj obleke na sebi kot dame bogatinov, katerim je doktor delal laskave poklone na njih starost.

Ampak stvar je narobe. Ciganke in divjakinje se starajo prav hitro, kajti tudi te imajo hud boj za obstanek. Laskavost, ki jo je zinil dr. Percy je bila brzojavno razposlana na vse štiri vetrove. In veliko ljudi jo je sprejelo za resnico.

Da se hčere in žene bogatinov ne starajo tako hitro kot delavke in žene delavcev, so vzroki popolnoma drugje. Tem ženam so na razpolago vsa sredstva za udobno življenje.

Življenskih skrbi ne poznajo nobenih. Opravljati jim ni treba nobenega dela, ki je potrebno za obstanek človeške družbe. Se kuhati jim ni treba, pa saj tudi večinoma ne znajo. Gibljejo se le toliko, kolikor jim družinski zdravnik svetuje, da se morajo gibati v interesu njih zdravja.

Ženske iz bogatih slojev se niso tako hitro starale tudi v preteklosti, ko so nosile dolga krila, kot hčere in žene delavcev. Tudi takrat so lahko imele vse, kar so zahtevale in kar je v tistih časih človeški um izumil za udobnost človeškega življenja. Pred štirideset leti seveda niso še imeli električnih ali vodovodnih centralnih kurjav v hišah, s katerimi so danes opremljene hiše bogatinov. Tudi avtomobilov še ni bilo in še marsikaj drugega. Ampak kljub temu so ženske iz bogatih slojev izgledale pri štiridesetih letih veliko bolj mlade kot ženske delavskega razreda. Kajti ženske iz bogatih slojev tudi takrat niso nič trpele, kakor danes nič ne trpe. Takrat je delo počivalo na ramah žen iz delavskega razreda kakor danes. In zato so bile žene bogatinov lahko bolj svežih lice kot žene iz ljudskih krogov, ko so dosegle štirideseto leto.

Delavske žene morita delo in trpljenje, da se starajo veliko bolj hitro kot bogatinke. Tega pa dr. Percy ni povedal, ker ni hotel govoriti resnice, ampak je svetu raje zapel lepo uspavanko za ljudi, ki ne mislijo dalj, kot sega njih nos.

**ganih se je človeš**

Strašno, strašno!... Maček je bil prespan in Trunk je zavihal rokave, da se spopade vnoči in prelije čeber črnja za svoje "modrosti" in zlomi deset kopij, pardon hotel sem reči peres, da dokaže nevernemu svetu, da je modrijan vseh modrijanov. Slava takemu hrabremu borcu! On je bil zaradi "narodnosti" že preganjan, ampak do danes ni pretrpel še ničesar zaradi ljudskih koristi. Ampak narodnost, to je tisti malik, zaradi katerega bi pretrpel tudi mučeniški smrt. V tega malika je tako zaljubljen, da je pozabil na zgodovino slovenskega delovnega ljudstva, ki se je izselilo v Ameriko, Gospodje, oblečeni v narodnjaški frak in kufu, ne glede na to, če sta bila slovenka, nemška ali madžarska, so uganjali pod habsburškim režimom tako politiko, da ni bilo kruha za delovno ljudstvo v habsburški domeni in da je delovno ljudstvo bežalo iz avstro-ogrske domene kot iz ječe v Ameriko. To delovno ljudstvo so zapirali policaji, žandarji in pandurji v ječe, kadar je bolj na glas zahtevalo malo večji kosček kruha. In med tem delovnim ljudstvom ni bilo Trunka in njegovih slovenskih, nemških in madžarskih narodnjaških tovarišev v fraku in kufi. Delovno ljudstvo je odhajalo v Ameriko, da se reši svojih krvnikov, klerikalna in liberalna narodnjaška trobila so pa pisala o tem ljudstvu: "Dajtes se je odpeljalo deset Slovencev in trideset Hrvatov v Ameriko, večeraj pa pet in dvajset Slovencev in dvanajst Hrvatov itd. Pisali so o delovnem ljudstvu, ki je bežalo iz Avstro-ogrske ječe, kakor o živini, ki odhaja na trg.

V S. N. P. J. pa niso združeni narodnjačkarski gospodje, ampak v nji je združeno jugoslovansko delovno ljudstvo, ki so ga ti narodnjačkarski gospodje pogнали po svetu — v Ameriko. Ako je Trunk hudo, kar je pretrpel zaradi svojega malika, naj to potoži gospodom njegove vrste, kajti delovno ljudstvo se ne briga za take malike, še manj pa za njegove mučnike.

Vročina zadnjih dni je bila huda. Klimatične izjembe so velike in zato se ni čuditi, ako v Trunkovih možganih nastaja jo strašne bitke. Kadar je človek razburjen in če hoče veljati še za modrijana, se mu seveda ne sme zameriti, ako tudi kljub svojemučnemu pohajanju v "nizke in visoke in še višje so-le" ne zna citati. Ako bi znal pravilno citati, bi čital, da je Tučič pisal v "Slav Nations": "To, kar so dali (bogumili) ni bilo toliko njih last kot, s katero so presadili ideal in doktrino duševnega življenja z gora v Mali Aziji na zapad."

"Študirani" Trunk pa trdi: V znanem predlogu iz dne 6. maja govori mr. Rich. Zavertnik, da "so bili bogumili emisarji Slovanov... in so pregadili ideal duševnega življenja iz gora v Mali Aziji na zapad..."

Najznamenitejšje je pa, da Trunk taji zgodbe sv. pisma. Po teh zgodbah, v katere nihče ne verjame v uredništvu "Prosvete", kar se nihče ne boji povedati, so na svetu nastali razni jeziki, ko je Bog Babiloncem zmešal jezike pri gradnji Babilonskega stolpa. Trunk pa ni tega mnenja. On pobija v časih, kar z lepe pripoveduje v drugi luči.

In zato Trunk kot modrijan pametnim ljudem ne imponira. Take modrijane se ovrkne, kadar postanejo preveč sitni, kot preveč nagajivega in porednega otroka, ne glede na to, ako se je zijo in stoka, ker se ne prijemajo z glave-rokavicami.

In taki ljudje so še toliko nesramni, da si domišljajo, da bo kdo polemiziral z njimi. Tako bomo postopali s njimi, kot z službo in magari, če se tako tježe, da napolnijo vsako številko "Edinosti" od prve do zadnje vrste.

**Mehika dobi 5000 novih šol.**  
 Mexico City, 3. jun.—Predsednik Calles je naznanil, da vlada zgradi še letos 5000 novih šol, večinoma na deželi. Najznamenitejši kraji Mehike, kjer sploh še ne poznajo belopoltnega človeka, dobe zdaj prvič ljudske šole.

njen nastop udeleženci ostajajo trajnem spominu.

Profesor Zarko Savič je eden najboljših jugoslovanskih poznavalcev umetne pesmi. Studiral je na najboljših svetovnih muzikalnih šolah, bil je sam upravitelj mnogih svetovnih konservatorijev in bil je direktor oper svetovnega priznanja v Nemčiji, Švici, Avstriji, kakor tudi direktor in organizator oper v Zagrebu, Osijeku, Novem Sadu ter Beogradu. Nastopil je v vseh večjih svetovnih mestih, kakor gotovo tudi v vsakem večjem mestu Jugoslavije. Sam je skladatelj in je izdal več muzikalnih del.

Društva "Strosmajer", "Bled" in "Javor" so poznana Ameriki radi njih dela na polju prosvete, radi starosti in izkustva. Njih je mnogo lažje poslušati peti kakor o njih pisati. Zgodovina njih je dolga in poznana njim samim boljše kakor komu drugemu.

Nadejamo se, da niti en Jugoslovčan, ki ljubi krasno pesem in glasbo, ne bo opustil te prilike, ki je tako redka, da se v naši selbini vidi in sliši kaj tako izbranega. Program bo objavljen posebej. — Izvestitelj.

## Vesti iz Jugoslavije

**Dr. Jevremov.** — V Zagrebu imajo škandal. Na medicinski fakulteti je bil nastavljen kot asistent neki Vranglovec, ki se je izdajal za doktorja medicine, zdaj so pa prišli na to, da je možak v Rusiji komaj 2 leti študiral medicino in se je v Jugoslaviji kar sam za doktorja napravil. To je res škandal, kajti mož je lahko tako eksperimentaliziral z bolniki in jih "zdravil" za večnoto. Če je spraval koga na "oni svet", nam ni znano, priliko pa je imel. — Zdi se nam, da je med Vranglovci še več podobnih "doktorjev" različnih strok.

**Novi davki v funkciji.** Nekatero tovarno so že začele odtegovati nove 2% davke, ki jih predpisuje zakon o dvanajstih letih za tekoče štiri mesece. Tem davkom se pa pridružujejo še ostale davščine, tako da dosega jo odtegovanja preko 3 odstotke delavskih plač.

Daleč smo prišli v Jugoslaviji. Človek ne ve, ali bi se bolj jezil na tiste, ki so razbili celino delavskih organizacij, ali pa na kapitaliste, ki to razbitost tako kruto zlorabljajo.

Po toči zvoniti je kasno. To spoznanje si bo moralo delavstvo v bodoče dobro zapomniti in ne bo smelo slediti onim, ki mu kažejo pot, ki vodi v bratomorne boje, temveč bo moralo podpirati z vso silo tiste, ki se trudijo na vso moč, da bi zopet upostavili enotno in močne socialistične organizacije.

Strokovne organizacije, ki so pridružene Strokovni komisiji, so ob sodelovanju soc. stranke priredile po celi Sloveniji nebroj protestnih zborovanj zoper te nove davke. Protestno akcijo so pričele še isti dan, ko se je zvedelo, da je parlament ta kruti zakon uzakonil. Vendar zakon je tukaj, je veljaven za 4 mesece in ga kljub vsem protestom ni mogoče spremeniti.

V naši domači slovenski politiki so zadnji tedni prinesli malo senzacijo. Monarhist Pucelj, ki je glasoval za vidovdansko ustavo, se namerava združiti z bivšim avtonomistom, poznajšim republikanskim, a sedaj monarhističnim Prepeluhom v eno stranko, ki naj bi bila slovenska podružnica Radičevcev. Račun ni ravno slab, če bo pravilen, je seveda drugo vprašanje: Če gredo Radičevci z radikali v vlado, bo seveda Žerjav, ki "zastopa" danes Slovence v vladi, iz vlade odletel. Kdo naj pa bo njegov naslednik, kdo naj potem odstavlja vel. župane pri nas in preganja uradnike? Prepeluh ni poslanec, ne more postati minister, treba je zato poslati bodočega slovenskega radičevskega ministra in to naj bi bil — Pucelj. Zato so Puceljevi "samostojni" kmeti sklenili iskati zvezo z Radičevci. Ne dvomimo, da jo bodo našli — če se gre za mištrake stolčke. Naše slovensko politično življenje pa je za eno komedijo bogatejšje. Tudi se celo, da bodo tudi nar. socialci, seveda kot zastopniki svojega "razrednega" delavstva skušali priti v to zvezo "seljaške demokracije."

**Agitirajte za "Prosveto!"**

**PROSVETA**

**Risarji na delo!**  
 Ali je kdo med čitatelji kolone, ki ima talent za risanje karikatur (kartunov)? Če je, naj se oglasi. Imam delo zanj. Ideja je sledeča: Kmetič drži šop gorče slame pod repom lenega voliča.  
 Besedila ni treba. Pod sliko že jaz napišem: Agitacija za Kazi-mirjev dnevnik.

**Organiziran kapital.**  
 Najvišje sodišče je odločilo, da trusti ene in iste industrije lahko ubijejo medsebojno konkurenco. S tem odlokom je ameriški kapitalizem dobil mogočen zamah v svojem razvoju. Tako prej dozori in postane goden za socializiranje.

Trusti so potrebno zlo v naravnem razvoju kapitalizma. Trusti so organiziran kapital po industrijah. Kadar bodo vse industrije temeljito trustizirane, tedaj razvoj kapitalizma doseže svoj višek in kapitalistični ekonomski red bo zrel za prehod v socializem. Trusti so dmes zlo, ker so v privatnih rokah; kadar pridejo v roke ljudstva, bodo blagoslov.

**Rudar iz pekla ima vprašanje.**  
 Cenjeni Zarkomet! Kaj bi bilo dandanes v Rusiji, ako bi bili boljševiki pustili carja pri življenju? — Kaj se zgodi z Združenimi državami, kadar bo delavska vlada na krmilu? — Rudar iz pekla, Huntington, Ark.

**Ali bi ne bilo prav.**  
 Letos bodo nebesa bogatejša za regiment novih svetnikov in svetnic. Čudno je to, da ima papež oblast razglašati gotove ljudi za svetnike, noče pa nikomur dati višje šarže v peku. Ali bi ne bilo dobro za propagando, če bi papež kakega slavnega lumpa proklamiral za hudiča? Gospodje v kutarskem domu bodo zopet rekli, da je to zelo neločljivo vprašanje. Meni se pa zdi docela logično. Če je ena reč logična, zakaj ni druga?

**Collinwoodska molitvica.**  
 Dal Bog, da bi kutarji dobili 1000 novih naročnikov; dal Bog, da bi kutarski list kmalu bil dnevnik; dal Bog, da bi bili vsi Slovenci bedaki kakor je naš cesarsko-kraljevi; dal Bog, da bi vsi trobili v en rog in metali v eno "mayho"; dal Bog, da bi Pribarjev žegen enkrat komu kaj pomagal. Kdor tako ne moli, naj bo pogubljen na vse večne čase. Amen. — M. L., Collinwood, O.

**Divni hribi coloradski!**  
 J. M. Trunk je zopet napisal dolgo, dolgo, dolgo storijo. To je dokaz, da ima dosti, dosti, dosti časa in malo, malo, malo dela za vsakdanji kruhek. Lucky dog!

**Dogodek št. 89.**  
 V stari domovini sem služila za dekle. Moj gospodar je bil župnikov osejni prijatelj. Nekoč sta skupno kupila grozdje v nekem vinogradu. Tagrat je bila na petek. Gospodinja mi je narpčila, naj pripravim jedila za trgače, toda vse mora biti posteno, razen za gospodarja, ki se ni nikdar postil. Zanj je morala biti svinjska pečenka. Zarana v petek se podamo na trgatve. Ko pride čas obeda, me poliče gospodinja na stran in mi naroči, naj strogo pazim, da župnik ne bo videl gospodarja, ko bo ta jedel meso. Pogrnem mizo pod košatim drevosom in pokličem delavce k obedu. Zraven pride tudi župnik, pogleda na mizo in pravi: "No, veseli me, da spoštujete zapovedi in imate postne jedi ob petkih." Nato odide, jaz pa brž privlečem pečenko in jo postavim pred gospodarja. Potem se grem malo sprehat. Kar vidim, da se tudi župnikova kuharica spreha v bližini svojega gospodarja. To se mi je zdelo sunljivo. Stopim k njej in ona mi zastavi pot. "Zakaj ne ješ?" jo vprašam. Ona mi pa tiho zasepeče: "Ne smem. Petek je in župnik ima na krožniku pečenko. Moram paziti, da ga kdo ne vidi. To povem samo tebi. Moraš se me izve." Res sem se izve, toda odpre se se moje oči in od takrat vidim duhovne očete le kot prefrigance, ki z lažmi slepijo pevedne delavce in kmete. — Prijateljica Zarkometove kolone iz Montane.

K. T. B.



\_\_\_\_\_



# A ZAKAJ?

Spisal Ivo Šorli.

KONEC.

A kaj jaz vem, kako je prišlo... Začutila sem, kako me je ta Roka hipoma udarila po glavi, da sem omedlela... In ko sem se vzbudila, sem zapazila, da sem spet tu nad prepado... Oni prokleti žarek pa mi je še trepetal v dušo... Aj, ali sem ga zgrabila divje, aj, ali sem ga proklela, in — vrsk! — pretrgan je bil... In hipoma sta se dvignili od vzeha in zahoda dve grdi, umazani, težki zavesti in se strnili sredi neba.

Cas je, da Ti povem svojo zgodovino! Potem sodi!

Začnimo! Pa prav prozajski!

Rojena sem na Gorenjskem v kmečki hiši. Deset let sem imela, ko so odnesli moj mamico črni možje. Moj oče je potreboval dobre gospodinje, in poiskal si je dobre gospodinje! Hui! ali je bila to dobra gospodinja! Stradal je moj oče, stradala jaz!

In trpinčila me je s svojimi peklenakimi pogledi in pretepala me s pasjim bičem. In dan na dan dan prepri in pretep v hiši. Oče je postal žganjar, navaden žganjar, in prinesel so ga mrtvega iz beznice, kjer se je pretep. Kaj sem trpela! — Toda, oprost, rekla sem, da bom govorila prozajski, dasi bi lahko poetično! Ni res? O da, to Ti je poetična, krasna poetiza: mama umrje, oče dobi pridno gospodinjjo, pridna gospodinja muči pastorko, oče postane žganjar, cel žganjar, pretepa se, prinesejo ga mrtvega domov... Če to ni poetiza!

K pogrebu mojega ubogega, dobrega očeta je prišla teta. In usmilila se je bledega otroka in vzela me je s seboj na Dunaj.

Toliko je bilo slovo od groba dobre matere, od groba dobrega očeta. Kajti moj oče je bil dober, plemenit človek, dasi je bil le navaden žganjar. Prosim Te, ali ni to plemenito, če postane oče zavoljo svojega otroka navaden žganjar!...

Ej, to Ti je postala suha kmečka punčka kmalu divna dunajska gospodična! Petnajst let sem imela, pa sem že videla v katedrali sv. Stefana, da molijo mladi gospodje mene, a ne Madono, pred kojo sem klečala... In prosila sem Madono, naj ne bo "gelosa", naj ne bo ljubosumna...

Moja teta je bila zelo, zelo poželjna dama! Morda preveč!... Iz cerkve v cerkev... in nobene zabave... In cerkve me je bilo skoro strah!... Saj sem morala vedno moliti, naj ljuba Madona ne bo ljubosumna.

Ce nisva bili v cerkvi s teto, morala sem se doma učiti. Mlada učiteljica me je poučevala. In naučila sem se mnogo. Škoda! tam doli, kamor grem jaz, tega ni treba... No, morda mi bo pa vendar le koristilo!...

S teto sva živeli po stričevi smrti vedno v tem enakomernem redu... Moškega bitja skoraj še videla nisem. In vendar mi je dohajalo toliko strastnih sonetov...

Nekega jutra dobim teto mrtvo, kakor sem Ti povedala že v Gorici... Čez teden dni so mi povedali, da ni zapustila skoro nič premoženja... Penzija je prenehala...

Kako mi je bilo, naj molčim! Bilo je strašno! To je menda dovolj!

Tete še vedno ne razumem, da me ni preskrbela za tak slučaj! Seve, služba moževa ni bila prevelika; izhajala sta ravno. Poleg tega je on mnogo potrošil za glasbo. Po njegovi smrti pa na kako prihranjanje še misliti ni bilo. Teta je pač mislila tako: Dekletu priskrbim dobro izobrazbo, lepa je, in dvomiti ni, da se ponudi kaka ugodna prilika. Da je Bog gotovo ne pokliče, predno se to zgodi, ji je pa gotovo jamčilo njeno skaltotrdno zupanje v božjo dobroto.

Uboga teta se je rotila! Jaz sem stala v tujem svetu.

Začela sem iskati službe... Eden, dva meseca... zaman! Saj še pravih izpričeval nisem imela!... Plačala sem in saterat...

In glej, nekega jutra dobim poziv, naj pošljem svojo fotografijo... Dva dni pozneje sem dobila obvestilo, da sem sprejeta v kavarni "Fin de siecle."

Došla sem v kavarno. Moj Bog, kam sem bila prišla!

Moški so se mi laskali in mi prisegali svoje simpatije. Najvsipljivejši med njimi so bili častniki. Bilo mi je nezno v tem ozračju. Ti si ne moreš misliti, kaka revica je lepa blagajničarka v kaki velikomestni kavarni!

Nekega večera pa je prišel on... S svojim velikim, sanjavi očesom je gledal okrog sebe, se ozri tudi name.

Prisedel je k meni poleg bufete, in začela sva govoriti. Povedal mi je, da je ruski slikar, da kopira sedaj tu neko slavno Madonno v Belvederu in da se čuti samega, ker nima nobene prave družbe.

Videl je vse moje gorje, in v njegovem lepem očesu se je zablašala solza. O kako dobro mi je delo, da me ume ta fina, blaga duša!

Prihajal je potem vsak večer. Postala sva prijatelja, da, ljubila sva se kakor brat in sestra.

Kako rad bi me bil rešil iz te sužnosti — a revež je bil ubog. Da bi mi bila pa v nadlego, tega za Boga ne! In zato me je začel rotiti, naj grem vsaj od tod, naj se vrnem v svojo domovino, da se mi že obrne kako na bolje.

In ločila sva se... Dva dni potem sem bila že "Pri treh prijateljih"... Dalje veš sam...

In sedaj stojim tedaj tu ob robu prepada in pozdravljam Te, kakor so pozdravljali rimski gladiorji, odhajajoč v areno: "Ave! umirajoča te pozdravlja!"

Ha! da bi mi zverli le dobro pomagale trgati dušo! Tu jo imate, ne branim se vas! Trgajte, trgajte!

In sedaj le še eno vprašanje... le še en "zakaj"?... Ve čudne skrivnostne moči, ki vladate človeško življenje! Zakaj je moralo tako priti? Zakaj ste mi dale lepo telo, dovezeno dušo, a zakaj ne tudi kruha? Zakaj ste me pahnile v prepad, potegnile me iz njega, pa me sunile zopet vanj? Zakaj? zakaj? zakaj? In kako vam je ime, vam usodnim oblastim? O moj Bog! Te li nisem prosila odpuščanja, nisem li prala svojih pregreh, če sem jih storila s svojo krivjo? Ali Ti nisem prisegla v oni cerkvi pred oltarjem svete Magdalene, da hočem biti Tvoja najhvalečnejša stvar, ako mi odpustiš, pozabiš, kar je bilo? Ali nisem bila pripravljena žrtvovati Ti oni neizrečeni strah, da pride moja strašna preteklost kdaj na dan? Ali —

Dovolj, dovolj!... Žemu vpraševati, čemu "zakaj"?

Z Bogom! Z Bogom!... Arena se odpira... Ave, ave!"

...

In to bitje je moralo torej tja doli... Moja duša je trepetala, in v njenih globinah je odmevalo: "Zakaj? zakaj? zakaj?"

Muho sem dobil zopet na naslanjaču, kadečega cigaro. Ravno tako sled... in ravno tako miren kakor včeraj...

"Prečital?"

"Da! Ah, moj Bog, ta "zakaj"? To mi ne gre iz glave!..."

...

Slabi časi na Irskem.

Dublin, 3. jun.—Dočim je bila lani na Irskem velika suša, ki je malone vrgla deželo na rob lakote, je letos taka moča, da so že vsa polja učena. Na jugu in zapadu neprenehoma dežuje.

Delavsko pismo iz Bolgarije.

V nekaterih nemških časopisih je izšlo pismo bolgarske delavke iz Sofije njeni prijateljici v Berlinu. V pismu beremo med drugim:

"Čudež je, da Ti morem še pisati po vsem tem, kar se je pri nas zgodilo. Bolgarija je podobna peklju. Nad pridnim bolgarskim ljudstvom vladajo oni, ki so izgubili svetovno vojno in ki še vedno mislijo, da more in mora vladati vojaški škorenj. Vsak dan streljajo naše najboljšje.

Onim, ki se še upajo braniti sedanjo vladu, priporočam, da prežive samo en dan pri naši kriminalni policiji. Tam, kjer je zgneten skupaj kri in meso, tam, kjer bičajo delavce, kmete, juriste in duhovnike do smrti, da bi iztislili iz njih napačna priznanja. Gorje onemu, ki si upa le z eno besedico potožiti!

Naša lepa polja so napojena s krvjo naših bratov. Naše matere in sestre ne vedo, če bodo še kdaj videle svojce žive, in vendar mi ne obupamo. Nekega dne bo vzšlo solnce za nas, nekega dne bomo mi sodniki. Tekom zadnjih 10 dni je bilo mnogo, mnogo naših brez sodne razprave postreljenih. Ali je potem čudno, če zagrabijo delavci in kmetje za puške in gredo iskat rešitve v gozdovih? Če ne danes, pride vrsta na nas jutri in potem ni drugega izhoda kot v gore..."

## NAZNANILO IN ZAHVALA.

S tužnim srcem naznanjamo znancom in prijateljem, žalostno vest, da nam je kruta smrt ugrabila dne 25. maja 1925 sina, (brata) v starosti 5 let in 7 mesecev

JOHN J. ZAKRAJSEKA

Ob ti priliki se zahvaljujem družinam Joe Zalar, John Košir, in Frank Kočevar, ki so nam bili ob strani v uri žalosti, ter bratu Joseph Zakrajšku in sorodnikom mr. in Mrs. Suštaršič in mr. in Mrs. Karašič. Dalje se iskreno zahvaljujem za darovane vence družinam: Fr. Suštaršič, John Hlariš, Fr. Kočevar, John Hlariš, Joseph Zalar in Joseph Zakrajšek, ter za sveče svetlice družinam: John Košir, Anton Hlariš, Frank Naglič in John Naglič. Zahvaljujem se tudi družtvu št. 174 S. N. P. J. in št. 70 S. S. P. Z. za darovani venec in stražo ob mrtvaškem odru. Najlepša hvala vsem, ki so dali na razpolago avtomobile, ter spremili pokojnega na pokopališče. Tebi dragi naš nepozabljeni sin in brat, naj bude lahka ameriška zemlja, počivaj umiru. Žalujoči ostali: John in Terezija Zakrajšek, stariša, Rosie, Jennie in Karolina, sestre. Henrik, brat. — Krayn, Pa.

## RAD BI IZVEDEL.

kje se nahaja Frank Dolinšek, zadnjič se je oglašil iz Santa Roza, Calif., leta 1921. Rojake prosim, če kdo ve kje se nahaja, naj mi to naznanijo. Ako bo pa sam ta oglaš čital, upam da se mi javi, spomni naj se na dogodek v Ely, Minn., še pred več leti. John Auman, Box 154, Willard, Wis.—(Aov.)

## PIANO ROLE

- 1 Tamo daleko .....\$1.00
- 2 Ljuba naša domovina ..... 1.00
- 3 Oj Sloveni ..... 1.00
- 4 Dalmatinski šajkaš ..... 1.00
- 5 Ti več spavaš, Milko moja... 1.00
- 6 Moj Dilerbe ..... 1.00
- 7 Sarajevo i Djačko kolo ..... 1.00
- 8 Kree se ladja Francuska... 1.00
- 9 Junak iz Like ..... 1.00
- 10 Zoro Zorice ..... 1.00

## NOVE Q. R. S. ROLE

- 11 Oj Hrvati o junači (march) 1.00
- 12 Pozdrav ..... 1.00
- 13 Brodarska pjesma ..... 75
- 14 Gdje je snaka moja ..... 75
- 15 Življa Hrvatska ..... 75
- 16 Ja sam Hrvat ..... 75
- 17 Miruj, miruj srce moje ..... 75
- 18 Makaronska pjesma, (Walta) 1.00
- 19 Primorski napjevi ..... 1.00
- 20 U boji ..... 1.00
- 21 Misi moje ..... 1.00
- 22 Crnogorac Crnogorki ..... 1.00
- 23 Teške noći, teške misli ..... 1.00
- 24 Gdje su moje ručice ..... 1.00
- 25 Što se bore misli moje ..... 1.00
- 26 Na te mislim ..... 1.00
- 27 Blago, blago ..... 1.00
- 28 Bljedi mjesec ..... 1.00
- 29 Poziv ..... 1.00
- 30 La Paloma ..... 1.00
- 31 La Marseillaise ..... 1.00

Piši po naš BEZPLATNI KATALOG piano rola, gramofona i preko 400 raznih ploča: šaljivih, veselih, ratnih, ljubavnih, i tako dalje.

Momchilovich Brothers  
1416 So. Broadway ST. LOUIS, MO.

## NAZNANILO.

S tem naznanjam žalostno vest, znancom in prijateljem iz Amerike, da je za vedno zaspal po sedem tednov dolgi in mučni boleznj rojak

ANTON COLNAR

Pokojnik je bil član dr. Narodni Vitez št. 39 S. N. P. J. in član samostojnega pod. društva "Zarja." Umrl je 31. maja 1925, v Chicago State Hospitalu (državni bolnišnici). Pogreb se vrši po civilnem obredu dne 3. junija, 1925, ob dve uri popoldne iz hiše 1015 W. 20th Place na Česko Narodno pokopališče. Čivaj umiru in lahka bodi Tvoja zemlja.

Mary Jerman, Chicago, Ill.

## NAZNANILO IN ZAHVALA.

Žalostnim srcem naznanjam sorodnikom, znancom in prijateljem tužno vest, da je za vedno zaspal naš ljubi brat

JOŽE KASTELEC.

Umrl je dne 14. maja, 1925, za srčno kap, ravno med Barren in Shovain postajamo v W. Va. ob železniškem tiru. Nihče ne ve kaj je tam iskal, tako mi poroča sobrat John Milavec, kateri ga je zadnji videl živega in mrtvega od naših Slovencev. Rojen je bil leta 1884 v St. Petru na Notranjskem. V Ameriko je prišel leta 1908 in bival tukaj 12 let. Leta 1920 se je vrnil staro domovino in še istega leta prišel zopet nazaj sem. Pripravil si je tudi hišo in nekaj njive za starost. Bil je priden in skladen človek in poznan daleč na okoli, priprost in mirnega značaja. Bil je član društva št. 13 S. S. P. Z. Dne 4. februarja, t. j. je bil bolan in nekje v Pennsylvaniji v neki bolnišnici operiran. Nazadnje je delal na Indian Head, Pa.. 3. maja je prišel Dodson, Md., potem 5. maja je bil v Cumberland, Md., dne 12. maja si je sposodil nekaj denarja od John Milavca, dne 14. maja ga je videl John Milavec, ki je pri Baren postaji in vračajoč se nazaj še isti dan ga je videl Milave mrtvega, kakih 50 čevljev ob železnici od postaji Shovain, W. Va. Kot vzrok njegove smrti so konstatirali srčno kap. Pokopan je bil dne 16. maja t. l., na Elgarden, W. Va. Tu kaj zapuša dva brata, v starem kraju dva brata in dve sestri in v Južni Ameriki najstarejšega brata. Lepa hvala sobratu Johnu Milavcu, kateri je naredil vse v njegovi moči in pomagal odrediti dostojen pogreb za našim bratom. Hvala lepa tudi članom društva, ki so ga spremili k zadnjemu počitku in skrbeli za dostojen pogreb. Drag naš brat dokončal si svojo življensko pot in odšel si od nas za vedno. Počivaj mirno v zemlji hladni naš brat srečno, srečno! Žalujoči ostali: Tony, Jakob, Janez, Lovre in Frank, brat, Johana in Lojza, sestre. T. Costello, Charleston, W. Va., 46 Canawha St.

## DA SKUHAŠ DOBRO PIVO, PIŠI PO NAŠE PRODUKTE.

imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričajte, da je doma pri nas kuhani vedno le najboljši in najcenejši.

Grocerijam, sladničarjem in v prodajalne železnice nam primeren pust pri večjih naročilih. Pišite za informacije na:

FRANK OGLAR,

6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

## POSKUSITE TO NA VAŠIH LASEH 15 DNI

ki pokaže rezultat. Pišite po priloge poskusne poruke. Vse lase ne bi smele izpadati in tudi ni treba imeti posebnih pogojev, ker so naši lasi katerim se uniči mikrobi, ki uničujejo lase. Ta metoda bo ustvarila izpadanje las, ki jih uničujejo lasi, odpravila prah, ki uničuje lase, in preprečila glivice, ki uničujejo lase. Poleg tega vam naše lase in našo metodo priporočamo in vam jo damo na poskus.

AYMES CO.

416 So. Dearborn St., H 103, Chicago, Ill.

# ŽRTVE

Povest. Spisal Fr. Serafin.

(Dalje.)

In Manica je res od tistihmal stikala za Dolfetom, toda nikdar se ji ni hotelo več posrečiti, da bi se bila sešla z njim, bodisi, da se ji je umikal, bodisi, da svoje naloge ni izvrševala s potrebno energijo. Bil ji je zoprni ta posel, in podvrgla se mu je le, ker ji je mati velela tako. V resnici je bila vesela, da Dolfeta ni videla, kajti odkar je vedela, kaj ji je bil storil, ga je mrzela in ertila... Sicer pa se je je lotila neka letargija, in vse njene moči so opesale... Nihče razen njene matere še ni vedel o njeni nesreči, a ona se je smatrala za osramočeno, za zavrženo!... Nič več se ni rinila v cerkvi v ospredje, ampak kje zadaj pri cerkvenih vratih je ždelja sključena in vzdihovala...

A zaupanja do Marije še ni izgubila!...

Kadarkoli se je vračala skozi gozdček domov, vselej se je ustavila pri križu, vselej je vpriala svoje proseeče oči v Marijino podobo. In kakor bi bilo potreba, da spomni nebeško kraljico na to, kaj ji je dolžna, je prosila:

"Oh, Marija, glej, tvojo podobo sem hotela okittiti, in pri tem me je dohitela nesreča!... Ko bi ne bila šla tukaj mimo, bi se mi to ne bilo pripetilo!... Pomagaj, o Marija, pomagaj!... Reši me sramote, o Marija!..."

Mati pa je postajala nemirna, ker hči tako dolgo ni govorila z Dolfetom. Napotila se je radi tega sama k njemu na dom. Dobila ga je samega in brez ovinkov mu je razložila, po kaj je prišla.

Toda iz prvega stavka, ki ga je bil izustil, je lahko posnela, da se je zmotila, in da je njena hči postala žrtev ničvrednega pohotneža...

Odslej je skrbela tudi njo prihodnost hčarina...

## XII.

Bilo je septembra meseca, na sv. Matevža dan. V bližnjem trgu je bil ta dan sejem. Solnce se je nagibalo že zatonu, in čimdalje več ljudstva je prihajalo iz trga po cesti. Vreme je bilo nenavadno ugodno, in zato je bil sejem jako dobro obiskan. Kdor je le mogel, je bil šel z doma, kajti jesen je bila pred durmi in na jesen se zmeraj največ prodaja, največ kupuje.

Po zunanosti sodeč, bi bil moral človek reči, da se je kupčija vsem prav dobro obnesla. Kislih obrazov ni bilo videti. Zlasti pa je bil mlajši svet dobre volje. Fantom in dekletom je kar žarelo veselje iz oči, in glasen, razkošen smeh je odmeval od vseh strani. Staro in mlado je hitelo po cesti, a mudilo se je malokomu naravnost domov. Nekateri so se ustavili malo prej, drugi malo pozneje, a tiste, ki so se uprli izkušnjavi in se niso dali premotiti smrekove-mu vrvičku, ki je tuhtal tako prijazno vablj pod streho, bi bil lahko na prste seštel...

Najbolj so pritiskali ljudje na gostilno "Pri zidanem mostu". Bila je to nova gostilna, in vsakdo se je hotel prepičati, kako vino toči novi krmar. Pa je moralo biti že dobro, kajti kdor je bil prestopil hišni prag, je običal notri in ni ga bilo več na dan...

Vaa hiša je bila obkoljena od voz in raznih živinčet. Prasiči so krulili in rili po zemlji ter ujedali drug drugega, boreč se za boljši prostor; krave so žalostno mukale od dolgega časa; konji pa, vpreženi in taki, ki so bili samo privezani za kako vrvo, so kimali in dremali; le kolikor jih je bilo bolj iskrih, so prhali in rezgetali ter tolkli s kopiti ob tla, kakor bi se jezili, da morajo stati vedno na enem in tistem mestu.

A dasi se je že komaj moglo do hiše, so ljudje vendar še vedno silili v gostilno. Notri se je vse trlo mladih in starih, moških in ženskih... Gostilničar se ni vedel deti kam vsed tolikega navała in skoraj jokalo se je, ko je videl, da ne more vsem tako postreči, kakor bi bil rad. Bilo mu je na tem, da pride njegova gostilna na dober glas!...

Vsak kotiček je bil zaseden, v sobah in v veži. Celo po stopnicah, ki so držale pod streho, so posedali ljudje, glodali kosti, ki so si jih priborili v kuhinji, ter pili kar iz steklenic vino...

Z vrvenjem ljudi, ki so se gnetli in privali semintja, se je dalo primerjati samo še rojenje muh, ki so v gostih trumah vznemirale iz enega kraja v drugega, potem pa posamezno sedale gostom na roke, na lica in v nosove ter z

nečuveno predrznostjo silile v sklede, krožnike in celo v steklenice in čaše, napolnjene z vinom in pivom. Marsikatera se je pri tem ponesrečila ter zašla živa v človeški želodec.

Bila je grozna soparica, in vonj, ki je puhel iz prepotenih človeških teles, se je spajal z duhom, ki je vstajal iz razlitega vina in raznih jedil, v neznošen smrad. Toda to ni nikogar motilo.

Vse je bilo veselo, vse je bilo, vse kričalo. Vsakdo je bil pripovedoval, a poslušal ni nihče, in zato so izkušali prepviti drug drugega. Bila je prava babilonska zmešnjava!...

A hrup se poleže, ko zahrešči pri vratih hkratu dve harmoniki. To je elektrizovalo vso družino. Malo jih je bilo, ki bi se ne bili ozrli proti strani, odkoder so prihajali "sladko ubrani" glasovi.

"Oj, Bergla, prav je, da si prišel!... Zdaj bomo pa še plesali, če bomo imeli kje!"

Tako so pozdravljali starejšega obeh godcev. Bil je na eni nogi malo kruljav in hodil je ob palici, zato se ga je bil prijel gorenji priimek...

Z veliko težavo sta se pririla prišleca do peči ter si izvojevala tam toliko prostora, da sta se usedla. Bergla je bil utrujen. Zadrimal je bil kmalu sredi igranja... Glava mu je bila zdrknila na prsi, a roke so se mu razmeknile od harmonike, katere so se prej oprijemale. Semtertja ga je kdo sunil pod rebra in ga izpodbudil, da bi igral, a brez posebnega uspeha. Zdrnil se je sicer, raztegnil parkrat mehove, a precej spet zaspal. S tem večjo vneto pa je njegov mlajši tovariš nategaval svoj instrument. Igral je neutrudno in od časa do časa, skoro v enakomernih presledkih, je zapel s krepkim, kričočim glasom:

"Oj devojka, din din din, pojdi plesat za cekin!..."

Vedno eno je igral, vedno eno pel, kakor bi bilo to vse, kar je znal. In nikogar ni bilo, ki bi zahteval kaj drugega od njega. Sicer se pa kmalu nihče več ni zmenil zanj. Prejšnje vpitje, prejšnje kričanje se je razlegalo po sobi, in razloček je bil le ta, da je bil hrup zdaj še večji, ko je hreščala še harmonika vmes...

Pri mizi, ki je stala v desnem kotu sobe, je sedela Manica in njej nasproti Dolf. Solze, ki so se usipale deklici venomer iz oči, so bile v čudnem nasprotju s hrupnim veseljem, ki jo je obdajalo kroginkrog. Ljudje, ki so ji sedeli na desno in levo, pred njo in za njo, so se smejali in krohotali, ona pa je nepretrgoma jokala in ihtela...

Mati jo je prisilila, da je šla na sejem.

"Dolfe bo prav gotovo v trgu!" ji je rekla. Gledi, da ga dobiš! Tam boš še najljubše govorila žnjim! Ne izpusti ga, dokler ti ne obljubi, da te vzame... Da veš!..."

Očeta ni bilo tisti dan doma, zato je lahko šla. Izpremenila se je bila zadnji čas zelo na zunaj in na znotraj. Lica so ji bila upadla, in prejšnje zdrave barve ni bilo več zapaziti na njih. Stopila je bila na njeno mesto ona nestalna, begotna rdečica, ki se hipoma prikaže na obrazu za zopet izgine in ki je znak bolestone razdraženega živčevja. Njene oči so bile vrte in krvave vled pogostega joka...

A tudi njeno mišljenje, njeno naziranje se je bilo predukačilo!... Pred kratkim še tako naivna, tako nevedna, je govorila zdaj z materjo dan na dan o stvarih, ki za njeno starost nikakor niso bile prikladne, a katerimi pa se je valed svojega stanja seznaniti morala. In to ni moglo ostati brez vpliva tudi na njeno duševno razpoloženje. Iz otroka je bila postala hkratu ženska, ki je s pseudarkom razmotrivala okolnosti, v katerih se je nahajala in katerim se izogniti ni mogla. Spočetka se ji je zdelo vse, kar je čula, nekako neverjetno, nemogoče, zato materinim besedam tudi nobene posebne važnosti ni pripisovala. Poslušala jo je, a pri tem je imela občutek, kakor bi se vse to, kar ji je pravila, ne tikalo nje. A tudi potem še, ko se je bila začela zavedati nesreče, v katero jo je bila pahnila brezvestnost Dolfetova, se ni mogla ogreti precej za nasvete matere, ki jo je silila, da bi pritiskala nanj ter ga pripravila do tega, da bi jo vzela. Njeno srce je bilo ponosno, in zoprno ji je bilo vsako moledovanje, vsako približevanje onemu, čigar dolžnost je bila, da jo otme sramote. Zato ji tudi ni bilo mnogo na tem, da se z Dolfetom ni sešla, ko ga je na materino željo iskala.

(Dalje prihodnjik.)